

Schijn je licht op podiumtechniek!

**Educatief pakket
podiumtechnisch erfgoed
in de stadsschouwburg
van Brugge**

Masterproef deel B: praktijktoepassing

Elias Feys

Promotor: Astrid Cerpentier drs.

B R U
G G E

CULTUUR
CENTRUM
BRUGGE

Universiteit
Antwerpen

Inhoud

Introductie	3
Vorbereiding	4
Opbouw.....	4
Module 1.....	4
Benodigd materiaal.....	4
Locatie.....	4
Opstelling.....	4
Module 2.....	5
Benodigd materiaal.....	5
Locatie.....	5
Opstelling.....	5
Module 3.....	6
Benodigd materiaal.....	6
Locatie.....	6
Opstelling.....	6
Verloop.....	7
Verwelkoming.....	7
Module 1.....	7
Leerdoel(en).....	7
Duur.....	7
Korte inhoud.....	7
Instructies.....	7
Verbeterfiche gardes.....	8
Verbeterfiches lichten.....	9
Module 2.....	11
Leerdoel.....	11
Duur.....	12
Korte inhoud.....	12
Locatie.....	12
Instructies.....	12
Uitbreiding.....	12
Bronnen.....	13
Vragenblad.....	13
Werking FURSE-spot.....	13

Module 3	13
Leerdoelen	13
Duur	13
Korte inhoud	13
Instructies.....	13
Bronnen.....	14
Uitbreiding	14
Doorschuifstelsysteem	14
Evaluatie.....	15
Bijlages	15
Bijlage 1: Invul fiches module 1	15
Bijlage 2: Jaartallenfiches module 1.....	21
Bijlage 3: Ondersteunende vragen module 3	27
Bijlage 4: Lijst met sferen module 3.....	28
Bijlage 5: Evaluatieformulier	29

Introductie

Wanneer we naar een theatervoorstelling kijken, krijgen we vaak een heel verhaal voorgeschoteld waarin de acteurs en zangers meestal in de spotlight staan. Maar terwijl we als publiek genieten van hun talenten en prestaties, gebeurt er vanalles achter de schermen: **podiumtechniekers** zijn op dat moment druk in de weer om de juiste belichting te voorzien om een bepaalde sfeer te scheppen, het geluid te managen of zelfs te zorgen voor special effects. Zij zijn in die zin ‘onzichtbare kunstenaars’, en dat is een verhaal dat veel minder bekend is. De **Koninklijke Stadsschouwburg van Brugge** is sinds 2021 intensief aan de slag gegaan met het **erfgoed** van podiumtechniekers: allerhande toestellen van vroeger en nu inventariseren, beschrijven en tentoonstellingen bouwen.

Podiumtechnisch erfgoed leent er toe om **drie verschillende sleutelcompetenties** van jongeren bij te schaven: cultureel bewustzijn (“Podium”), STEM-competenties (“Technisch”) en historisch bewustzijn (“Erfgoed”). Toch blijft het tot op heden nog relatief ongebruikt als onderwijsmiddel. Daarom werd deze workshop over podiumtechnisch erfgoed ontwikkeld binnen het kader van een van een praktijkluik van een masterproef van de educatieve master cultuurwetenschappen aan de Universiteit van Antwerpen. Deze werd uitgewerkt met behulp van Pieter De Ketelaere en Pieter Gadeyne, twee medewerkers van het Cultuurcentrum Brugge.

De workshop draait rond de thematiek van **belichting** en heeft de **tweede graad van het beroeps secundair onderwijs/arbeidsmarktfinaliteit** als doelpubliek. Gedurende **twee, drie of vier lestijden (zelf te kiezen)** doorlopen de leerlingen in kleine groepjes **drie verschillende modules** waarin telkens een andere sleutelcompetentie centraal staat. De modules worden ontwikkeld op vakdidactische principes van het secundair beroepsonderwijs. De leerlingen krijgen tegelijk de kans om een unieke blik te werpen achter de schermen én op het podium van de schouwburg.

Dit draaiboek is enerzijds bedoeld voor de medewerkers van het Cultuurcentrum Brugge die deze workshop willen uitvoeren. Anderzijds kan het ter inspiratie dienen voor gelijksoortige initiatieven in andere cultuurhuizen.

Voor een uitgebreide beschrijving van het ontwerp van deze workshop, de gehanteerde methodes en redeneerprocessen, verwijs ik graag naar de masterproef ‘Erfgoed in de schijnwerpers. Podiumtechnisch erfgoed als erfgoededucatief middel in het beroepssecundair onderwijs’.

Elias Feys

Student

Stafmedewerker bij het Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed

elias.feys@cemper.be

Vorbereiding

Reken ongeveer twee uur voor twee mensen alle modules klaar te zetten.

Splits de klasgroep in twee kleinere groepen (max. twaalf leerlingen per groep). Groep 1 volgt eerst module 1 en schuift daarna door naar module 2. Groep 2 volgt eerst module 2 en schuift daarna door naar module 1. Module 3 wordt gezamenlijk gedaan.

Opbouw

Module 1

Benodigd materiaal

- Drie lichttoestellen
  - o Limelight
  - o Furse-spot
  - o Intelligent licht (Vari-Lite 2005) en aansturing via lichttafel
- Drie keukentoestellen
  - o Gewone garde
  - o Mechanische garde
  - o Keukenmixer
- Laptop met limelight-video (4:00-6:30)
  - o <https://www.youtube.com/watch?v=HIC7B3vt9ZE&t=240s>
- Jaartallenfiches
- Vragenbladen (keukentoestellen + lichten)

Locatie

- Achteraan op de scène

Opstelling

- Zet drie tafels met genoeg stoelen voor de leerlingen op de scène met daarop telkens een vragenblad, een balpen en een keukentoestel.
- Voor de tafels staat telkens een licht, maar die zijn bij aanvang nog niet te zien omdat er een doek voor is gelaten.
- Sluit het intelligent licht aan op een lichttafel zodat je een demonstratie kan geven.

Opstelling module 1

Module 2

Benodigd materiaal

Per deelgroep:

- 1 reflector
- 1 lens
- 1 diafragma
- 1 lichtbron (bv. Pupiterlamp)
- 1 vragenblad
- 1 FURSE-spot ter demonstratie

Locatie

- Doe-lokaal op vierde verdiep.

Opstelling

- Zorg dat er per deelgroepje een tafel staat in het lokaal waar drie of vier leerlingen rond kunnen staan (stoelen zijn niet nodig).
- Zorg dat de onderdelen van de lamp én de lamp zelf niet zichtbaar zijn voor de leerlingen. Haal ze telkens vanuit een andere plaats tevoorschijn.

Module 3

Benodigd materiaal

- In twee gedeelde scène (één groep langs kant van de cour, andere groep langs jardin-kant)
- 1 lichttafel
- 2 vloerstatieven met licht
- 2 lichten voor op de trek
- 2 torentjes met licht
- Kleurenfilters
- Kabels
- 2 lijsten met sferen
- 2 tafels en 2 stoelen

Locatie

- Vooraan op de scène

Opstelling

- Zet langs elke helft (cour en jardinkant) een tafel met een stoel.
- Zet lichttafel in het midden van de scène en zorg dat alle lichten op deze lichttafel zijn aangesloten en zodat twee verschillende groepen ze tegelijk kunnen bedienen.
- Plaats in de buurt van de tafel met de stoel telkens het belichtingsmateriaal die elk groepje kan gebruiken.
- De lichten hoeven nog niet ingehangen te zijn, dat zullen de leerlingen zelf doen.

Opstelling module 3

Verloop

Verwelkoming

Instrueer dat de leerlingen hun spullen in de hal mogen laten liggen. Pols voordat je van start gaat even of er al leerlingen in de schouwburg zijn geweest. Overloop kort even de namen en stel ook jezelf kort voor door te zeggen wat je taak is in de schouwburg.

Prikkel ze daarna met vragen zoals:

- Wat is dit gebouw? Wat gebeurt er hier?
- Wat kwam je hier doen als je hier al eens geweest bent?
- Wat is de laatste voorstelling die ze hebben gezien?
- ...

Wees oprecht geïnteresseerd in wat de leerlingen te vertellen hebben, dat vinden ze fijn en zorgt voor een aangename sfeer.

Vertel kort dat we vandaag inzoomen op iets wat je vaak niet ziet op de scène: namelijk podiumtechnieken. De focus ligt op belichting. Veel meer dan dit hoeft je niet te zeggen, de rest zullen ze wel ontdekken.

Deel de klasgroep in in twee even grote groepen. Elke groep volgt een van de medewerkers van het cultuurcentrum.

Module 1

Leerdoel(en)

- De leerlingen onderscheiden verschillende soorten belichtingstechnieken uit verschillende tijdsperiodes.
- De leerlingen leiden af dat brede maatschappelijke evoluties impact hebben op de ontwikkelingen van theatertechnieken.

Duur

25 minuten.

Korte inhoud

De leerlingen krijgen een drietal verschillende belichtingstoestellen te zien die telkens in een andere tijdsperiode werden gebruikt. Ze proberen in deze module de voor- en nadelen in te schatten van de spots en hun veranderingen doorheen de tijd te begrijpen. Om dit behapbaar te maken, wordt er een analogie gelegd met keukentoestellen.

Instructies

- 1) Deel de groep in drie verschillende groepen die ongeveer even groot zijn en laat ze aan een tafel zitten.
- 2) Toon aan iedereen de drie soorten keukentoestellen. Vraag aan de leerlingen wat deze toestellen alle drie voor dienen.
  - a. Indien antwoord niet gegeven wordt: leg uit dat ze allemaal voor hetzelfde dienen: in de keuken iets opkloppen of mengen, zoals eieren, room, beslag, ...
- 3) Deel aan elk groepje een huishoudtoestel uit, evenals de invulfiche (zie bijlage 1) en balpennen. Ze krijgen een drietal minuten om de vragen op het kaartje te beantwoorden.

- 4) Overloop de antwoorden van de leerlingen klassikaal aan de hand van de verbeterfiche. Stuur bij waar nodig, maar laat ook zeker leerlingen van andere groepjes aanvullen.
  - a. Wanneer het jaar van uitvinding besproken wordt, plak je eenmaal geraden het juiste jaartal bij het huishoudtoestel (zie bijlage 2).
- 5) Vraag aan de leerlingen: “wat merk je nu als je al de toestellen naast elkaar legt qua makkelijkheid van gebruik?”
  - a. Antwoord: het oudste toestel vraagt het meeste werk om iets mee op te kloppen of te mengen. Hoe nieuwer, hoe makkelijker het ons maakt om iets op te kloppen of te mengen.
Als de groep snel mee is, kan je een uitbreidingsvraag stellen: “Zijn er alleen maar voordelen als we verder gaan in de tijd?”
    - i. Antwoord: Neen, met de gewone garde heb je soms meer voeling: denk aan je room die je opklopt: het is wel lastiger, maar je hebt minder kans dat er iets fout loopt (bv. Dat je het te ver opklopt) dan met een handmixer.
- 6) Nu doen we een gelijksoortige oefening met de drie belichtingstoestellen. Laat het doek omhoog gaan die de lichttoestellen verbergt (dit zorgt voor een waw-effect). Wijs aan elk groepje een toestel toe, geef hen het vragenblad voor de lichttoestellen, en geef ze deze keer vijf minuten de tijd om de vragen te beantwoorden.
  - a. Steek gerust de toestellen aan waar dat mogelijk is.
  - b. Bij de limelight wordt een video getoond op een laptop aan de tafel.
- 7) Overloop de antwoorden van de leerlingen klassikaal aan de hand van de verbeterfiche. Stuur bij waar nodig, maar laat ook zeker leerlingen van andere groepjes aanvullen.
  - a. Wanneer het jaar van uitvinding besproken wordt, plak je eenmaal geraden het juiste jaartal bij het lichttoestel.
  - b. Over de werking van de modernere spots hoeft niet dieper ingegaan te worden in deze module. Dit komt uitgebreid aan bod in module 2.
- 8) Laat de leerlingen de link leggen tussen de vraag van nr. 5 en deze belichtingstoestellen: het wordt makkelijker voor podiumtechniekers om de lichttoestellen te bedienen. Er zijn ook meer mogelijkheden om je licht te richten (zelf alles richten vs. Je intelligent licht die het voorgeprogrammeerd doet).
  - a. Als de groep de uitbreidingsvraag bij nr. 5 heeft beantwoord, kan je hier opnieuw de link leggen: vanalles kan nu voorgeprogrammeerd worden, maar als daar iets fout loopt, was het misschien gemakkelijker geweest om het licht zelf te gaan richten.
- 9) Indien er nog tijd over is, kan er onder begeleiding van de podiumtechnieker ‘gespeeld’ worden met het intelligent licht, waarbij dan meer uitleg over de werking aan bod kan komen.

Verbeterfiche gardes

Garde met metalen draden.

Historische situering

Uitgevonden voor 1841 (vroegste beschrijving vinden we tot nu toe terug in een kookboek van 1841). Daarvoor werd gewerkt met houten gardes met daarop twijgjes.

Voordelen

- Je hebt meer voeling met wat je doet.
- Niet afhankelijk van elektriciteit.

Nadelen

- Je moet alles met de hand doen, dus kan lastig zijn.
- Gaat traag.

Mechanische mixer

Historische situering

Uitgevonden in 1870.

Voordelen

- Je hebt voeling met wat je doet (meer dan bij een handmixer).
- Niet afhankelijk van elektriciteit.
- Gaat sneller dan de garde (maar trager dan de handmixer).

Nadelen

- Je moet nog steeds wat werk verrichten door aan het mechanisme te draaien.

Handmixer

Historische situering

Uitgevonden in 1961.

Voordelen

- Gaat heel snel.
- Niet lastig.
- Heel gemakkelijk omdat alles automatisch gaat.

Nadelen

- Afhankelijk van elektriciteit.
- Minder voeling dan wanneer je iets met de hand opklopt.
- Gevaar om iets te laten schiften.

Verbeterfiches lichten

Limelight of kalklicht

Historische context

Het limelight of kalklicht is de eerste echte spot. Voor de uitvinding ervan, werd een theaterzaal algemeen verlicht, net zoals je een licht in je kamer zou aantsteken. Hierdoor is heel je zaal verlicht, dus ook het publiek of zaken op het podium die misschien niet belangrijk zijn. Met een spot zoals de limelight kan je **één iets uitlichten**, bijvoorbeeld een bepaald personage tijdens een voorstelling die iets belangrijks doet. De rest blijft dan donker of minder belicht. Bovendien kan je er ook een **kleurenfilter** op steken, waardoor een object, personage, ... een bepaald kleur krijgt, wat voordien niet mogelijk was.

Het Engelse spreekwoord: “to be in the limelight” verwijst naar dit soort belichting. Het heeft een gelijkaardige betekenis als ons spreekwoord “in de spotlight staan”, wat wil zeggen dat je in het midden van de aandacht staat.

Het kalklicht werd voor de eerste keer in een voorstelling gebruikt in Engeland in **1836**. We weten niet hoe oud het kalklicht in Brugge is, maar wellicht werd het in gebruik genomen op het **einde van de 19e eeuw**, bij het ontstaan van de schouwburg.

Werking

Een **gasbrander** verhit een stuk ongebluste kalksteen die in een houder zit. Wanneer die een hoge temperatuur krijgt, geeft die een fel wit licht af. Dit licht kan dan gebundeld worden met een lens. Indien gewenst kan er dan een kleurenfilter voor gezet worden om een bepaald kleur te laten schijnen. Een podiumtechniker richtte dan met de hand deze spot op de gewenste plaats op de scène.

Voordelen

- Je kan iets uitlichten op de scène.
- Je kan als podiumtechniker zelf bepalen hoe je de spot richt.
- Je bent niet afhankelijk van computergestuurde zaken: er kan weinig mislopen tijdens een voorstelling aangezien het mechanisme vrij simpel is, nl. met een gasvuur iets verhitten.

Nadelen

- Gasvuur is heel gevaarlijk: het kan zorgen voor brandwonden bij diegene die het bedient, of nog erger: het kan brand veroorzaken in het gebouw. Het neemt ook de lucht weg uit de zaal.
- Voor elke spot heb je één techniker nodig die ze bedient. Als je met veel lichten tegelijk wil werken, heb je heel wat mankracht nodig.

Voor meer info, zie de CanonBase databank: [https://canonbase.eu/wiki/Limelight%2B\(EN\)](https://canonbase.eu/wiki/Limelight%2B(EN))

FURSE-spot

Historische context

Al sinds de jaren 1920 ontwikkelen bedrijven verschillende spots die op elektriciteit werken in plaats van gas. Deze worden geoptimaliseerd in de jaren 1950, wanneer die in bulk geproduceerd kunnen worden in fabrieken. Het type dat je voor je ziet, is wellicht gemaakt in de jaren 1960. Het is een voorbeeld van een profiel-spot: je kan de grootte, vorm en scherpte van je lichtbundel helemaal zelf bepalen.

Werking

Het is een elektrisch aangestuurde lamp. Binnen in de spot brandt er een licht. Dit licht wordt zoveel mogelijk naar één kant gericht. Daarbij helpt een reflector, die het licht die naar de verkeerde kant schijnt de juiste kant opstuurt. Je kan dit vergelijken met een spiegel: het kaatst het licht naar de juiste kant weg. Vervolgens gaat dit licht door een kleurenwiel, waardoor het licht het gewenste kleur krijgt.

Dat al dan niet gekleurde licht wordt dan gebundeld door een lens, zodat je gemakkelijk één iets op scène kan gaan verlichten. De grootte van de lichtbundel kan bijgesteld worden met een diafragma, die de lichtbundel kleiner of groter kan maken.

Voordelen

- Veilig in gebruik aangezien het niet werkt op gas maar op elektriciteit.
- Je kunt meerdere lampen tegelijk bedienen (aan de hand van een lichttafel).

Nadelen

- Ze hangen ergens vast op de scène en kunnen dus maar op één plaats schijnen.
- Je bent afhankelijk van technologie: als er tijdens de voorstelling iets misloopt, is het soms moeilijk om dit op te lossen.

Intelligente spot: Vari-lite

Historische context

In theaters moesten de spots oorspronkelijk zelf gericht worden tijdens de voorstelling (bv. Bij de limelight of andere volgspots) ofwel hingen er een aantal spots vast in de zal, die één specifieke locatie konden belichten. Hoewel er voor 1980 al enkele bewegende lampen bestonden, was de Vari-Lite het sjabloon waarop de meeste lampen sindsdien zijn gebaseerd. De intelligente spot kan op zelfstandige basis bewegen, zonder dat die vastgehouden moet worden door een techniekier. Hij moet wel nog bestuurd worden op een lichttafel.

Het toestel dat je hier ziet, is er een van 2005. Het is op dit merk dat latere intelligente spots zich zouden baseren.

Voor meer info, zie: https://canonbase.eu/wiki/Alles_aanpasbaar

Werking

Het is een elektrisch aangestuurde lamp. Werking van de lamp is vergelijkbaar met de FURSE.

Voordelen

- Zelfde voordelen als de FURSE.
- Het kan zelfstandig bewegen door dit zo te programmeren. De podiumtechniekers kunnen zo ook meerdere spots tegelijk bedienen.
- Meer kleurenmogelijkheden en betere kleuvenovergangen.

Nadelen

- Het voorprogrammeren is vaak complex.
- Je bent afhankelijk van technologie: als er tijdens de voorstelling iets misloopt, is het soms moeilijk om dit op te lossen.

Module 2

Leerdoel

De leerlingen identificeren verschillende onderdelen van een spot en lichten hun werking in eigen woorden toe.

Duur

25 minuten.

Korte inhoud

In deze module ontdekken de leerlingen op zelfstandige wijze de anatomie en de werking van een spot. Zonder enige achtergrond of extra informatie krijgen de leerlingen onderdelen van een spot te zien, die op het eerste zicht moeilijk te identificeren zijn. Ze proberen gedurende de tijd die ze hebben de werking van de onderdelen te achterhalen. Tijdens de module probeer je als instructiegever zo weinig mogelijk te sturen. Zo kunnen de leerlingen op een volledig zelfstandige basis zelf de mysterieuze voorwerpen identificeren.

Locatie

Tentoonstellingsruimte op 4e verdiep

Instructies

- 1) Verdeel de leerlingen in groepjes van minimum 3 en maximum 4 personen. Je kan dit doen met 1 tot 3 groepjes.
- 2) Geef elk groepje een reflector en geef hen 3 minuten de tijd om te discussiëren wat het voorwerp zou kunnen zijn. Laat hen weten dat ze na die tijd een eerste idee moeten kunnen presenteren met wat het voorwerp is. Geef géén tips over wat het zou kunnen zijn, ook al zitten ze volledig in de verkeerde richting te denken. Ze kunnen zich laten inspireren door het vragenblad dat op tafel ligt.
  - a. Het kan zijn dat leerlingen met echt gekke ideeën komen (een slakom, een drinkbak voor honden, ...). Laat dit zeker toe, de fantasie kan soms ver reiken 😊
- 3) Laat elk groepje in 30 seconden presenteren wat ze denken dat het voorwerp is en waarvoor het dient.
  - a. Het is niet de bedoeling dat elke vraag op het vragenblad behandeld wordt. Dit blad is eerder ter inspiratie voor de leerlingen.
- 4) Geef aan elk groepje een diafragma en zeg dat het voorwerp iets te maken heeft met het eerste voorwerp dat ze kregen. Ze krijgen opnieuw 3 minuten om het tweede voorwerp te identificeren
- 5) Geef elk groepje 1 minuut om het nieuwe voorwerp te presenteren en om eventueel de hypothese over het eerste voorwerp bij te stellen.
- 6) Geef elk groepje een lens en een lichtbron. Geef hen 5 minuten de tijd met dezelfde instructies als tevoren.
  - a. Het kan goed zijn dat leerlingen al doorhebben dat het iets te maken heeft met belichting (zeker als ze module 1 al hebben doorlopen). Het kan dus gebeuren dat ze al de zaklamp van hun gsm tevoorschijn hebben gehaald. Dat is zeker niet erg!
- 7) Geef elk groepje 1 minuut om de verschillende voorwerpen te identificeren en hun werking toe te lichten.
- 8) Neem de FURSE-spot erbij en licht de verschillende onderdelen en de werking toe. Verwijs hierbij naar de verschillende onderdelen die leerlingen kregen en naar de mogelijke werkingen ervan.

Uitbreiding

Stel dat het snel gaat, dan kan er nog naar de erfgoedzolder gegaan worden om te vergelijken met de PIPO: wat is het verschil? PIPO = en masse geproduceerd.

Daarnaast staat in het doe-lokaal nog heel wat ander (podiumtechnisch) materiaal die de leerlingen kunnen uittesten.

Bronnen

Deze werkvorm is geïnspireerd op de werkvorm “Voorwerp identificeren” van professor Jan T’Sas.

Vragenblad

Dit zijn enkele vragen die je op weg kunnen helpen (zie ook bijlage 3).

- Wat is het?
- Waar dient het voor?
- Ken je de gebruiksmogelijkheden?
- Waar lijkt het op? Is er iets gelijkaardigs dat ik ken?
- Wat kun je ermee doen? Wat kan de wetenschap ermee?
- Is het nuttig?
- Wat zou ik nog meer willen weten over het voorwerp?

Werking FURSE-spot

Het is een elektrisch aangestuurde lamp. Binnen in de spot brandt er een licht. Dit licht wordt zoveel mogelijk naar één kant gericht. Daarbij helpt een reflector, die het licht die naar de verkeerde kant schijnt de juiste kant opstuurt. Je kan dit vergelijken met een spiegel: het kaatst het licht naar de juiste kant weg. Vervolgens gaat dit licht door een kleurenwiel, waardoor het licht het gewenste kleur krijgt.

Dat al dan niet gekleurde licht wordt dan gebundeld door een lens, zodat je gemakkelijk één iets op scène kan gaan verlichten. De grootte van de lichtbundel kan bijgesteld worden met een diafragma, die de lichtbundel kleiner of groter kan maken.

(Zie ook module 1)

Module 3

Leerdoelen

- De leerlingen onderscheiden verschillende soorten belichtingstechnieken.
- De leerlingen scheppen een aangegeven sfeer door middel van verschillende belichtingstechnieken.

Duur

30 minuten (1 keer)

50 minuten (2 keer)

70 minuten (3 keer)

Korte inhoud

Deze module vinden de leerlingen over het algemeen de leukste. De leerlingen proberen in deze module een bepaalde sfeer op te wekken aan de hand van belichtingstechnieken. Ze sturen hierbij zelf de lichttafel aan en bepalen het kleur, de intensiteit en de positie van het licht. Ze kruipen dus in de huid van podiumtechniekers.

Instructies

- 1) Leg uit aan de leerlingen dat ze een sfeer zullen moeten nabootsen uit de lijst die ze krijgen (zie bijlage 4). Dit kunnen ze doen door de positie, het kleur en de intensiteit van het licht zelf te bepalen. Geef al aan dat ze na de oefening de sfeer van de andere groep moeten raden.
- 2) Laat de leerlingen onder begeleiding van een podiumtechniker de lichten inhangen
- 3) Laat de leerlingen achtereenvolgens de volgende zaken kiezen, de podiumtechniker ondersteunt en geeft tips:

- a. Kiezen van kleur per licht
  - b. Richten van je licht
  - c. Intensiteit regelen aan de lichttafel
  - d. Laat de leerlingen een kort actje bedenken waar één of meerdere leerlingen deel van uitmaken (bv. Zitten op de stoel, staan op de tafel, ...). Dat actje hoeft op zich maar een tiental seconden te duren.
- 4) Vervolgens raden de twee groepen van elkaar wat er uitgebeeld wordt.
- a. Laat elke groep 2 keer raden. Bij de eerste keer zien we een stilstaand beeld en wordt er een eerste keer geraden. Wanneer de sfeer fout is, wordt er uitgebeeld mét het acteren.
- 5) Dit kan verschillende keren herhaald worden tot de tijd voorbij is.

Tip 1: laat de leerlingen vooral zelf ontdekken wat werkt en wat niet. Correcties achteraf zijn altijd mogelijk, daaruit leren ze het best. Ook als ze zelf met nieuwe ideeën komen (bv. Timing van het licht, lichtovergangen, ...) kan je dit aanmoedigen.

Tip 2: als je in tijdsnood zit, kan het helpen om de touwtjes in handen te nemen en gestructureerd te werk te gaan: eerst kleuren kiezen, vervolgens lichten richten, etc... Als je tijd genoeg hebt, is het echter interessanter om het organisch te laten gebeuren en leerlingen zelf een structuur te laten bepalen.

Tip 3: Misschien hebben leerlingen zelf ook een idee om een sfeer uit te beelden dat niet op het blad staat. Laat dit gerust toe, maar wel pas vanaf een tweede keer van de oefening.

Tip 4: Spoor leerlingen aan om zelf aan de lichttafel te gaan staan en eens te zien hoe zo iets bediend wordt (en het dan uiteindelijk ook zelf doen!). Vaak durven ze in eerste instantie niet om naar de lichttafel te gaan, dat duwtje in de rug doet wonderen.

Bronnen

Deze werkvorm is geïnspireerd op het 'lichtspel' van Chris Van Goethem (docent RITCS) voor studenten podiumtechniek.

Uitbreiding

Indien een klasgroep drie tot vier lestijden wil verblijven in de schouwburg, kan er achterna een korte rondleiding gegeven worden in de schouwburg. Deze rondleiding wordt al regelmatig gegeven door podiumtechniekers en medewerkers dus wordt deze niet verder behandeld in deze workshop.

Doorschuijsysteem

Na de verwelkoming volgt elk groepje een medewerker. De medewerker die module 1 presenteert, neemt na afloop zijn groep mee naar de vierde verdieping waar module 2 doorgaat. Daar kan hij ook de groep van module 2 de bovenste verdieping van de concertzaal laten zien. Dit wekt doorgaans een heel impressionante indruk bij leerlingen. Intussentijd heeft de medewerker van module 2 tijd genoeg om de onderdelen van de FURSE-spot opnieuw te verstoppen in de zaal. Na het balkon bezocht te hebben, neemt de medewerker van module 1 de volgende groep mee.

Na afloop van de tweede ronde, gaat de medewerker van module 2 mee met de klasgroep naar de scène om samen module 3 te beleven .

Evaluatie

Na afloop kan je een evaluatie houden bij de leerlingen. Dit zorgt ervoor dat je deze workshop kan blijven aanpassen en vernieuwen waar nodig. Deze kan je terugvinden in bijlage 5.

Bijlages

Bijlage 1: Invulfiches module 1

Garde

1) Wanneer zou dit toestel uitgevonden zijn?

2) Wat zouden de voor- en nadelen zijn van dit toestel?

Denk bijvoorbeeld aan de snelheid, hoe makkelijk het is, hoe lastig het is, ...

Voordelen	Nadelen

Mechanische mixer

1) Wanneer zou dit toestel uitgevonden zijn?

2) Wat zouden de voor- en nadelen zijn van dit toestel?

Denk bijvoorbeeld aan de snelheid, hoe makkelijk het is, hoe lastig het is, ...

Voordelen	Nadelen

Handmixer

1) Wanneer zou dit toestel uitgevonden zijn?

2) Wat zouden de voor- en nadelen zijn van dit toestel?

Denk bijvoorbeeld aan de snelheid, hoe makkelijk het is, hoe lastig het is, ...

Voordelen	Nadelen

Limelight/kalklicht

- 1) Wanneer zou dit toestel uitgevonden zijn?
- 2) Op welke energiebron zou dit toestel werken?
(bv. Elektriciteit, zonnepanelen, batterijen ...)

3) Wat zouden de voor- en nadelen zijn van dit toestel?

Denk bijvoorbeeld aan de veiligheid, hoe gemakkelijk/moeilijk het te bedienen is, wat je kan belichten, hoeveel dingen je kan belichten, hoe je het gebruikt, ...

Voordelen	Nadelen

FURSE-spot

1) Wanneer zou dit toestel uitgevonden zijn?

2) Wat zouden de voordelen zijn van dit toestel?

3) Wat zouden de voor- en nadelen zijn van dit toestel?

Denk bijvoorbeeld aan de veiligheid, hoe gemakkelijk/moeilijk het te bedienen is, wat je kan belichten, hoeveel dingen je kan belichten, hoe je het gebruikt, ...

Voordelen	Nadelen

Intelligent licht

1) Wanneer zou dit toestel uitgevonden zijn?

2) Wat zouden de voordelen zijn van dit toestel?

3) Wat zouden de voor- en nadelen zijn van dit toestel?

Denk bijvoorbeeld aan de veiligheid, hoe gemakkelijk/moeilijk het te bedienen is, wat je kan belichten, hoeveel dingen je kan belichten, hoe je het gebruikt, ...

Voordelen	Nadelen

Uitgevonden voor 1841

Uitgevonden in 1870

Uitgevonden in 1961

Tussen 1870- 1900 (uitgevonden in 1836)

Jaren 1960

2005

Bijlage 3: Ondersteunende vragen module 3

- Wat is het?
- Waar dient het voor?
- Ken je de gebruiksmogelijkheden?
- Waar lijkt het op? Is er iets gelijkaardigs dat ik ken?
- Wat kun je ermee doen? Wat kan de wetenschap ermee?
- Is het nuttig?
- Wat zou ik nog meer willen weten over het voorwerp?

Bijlage 4: Lijst met sferen module 3

1. Gezellig
2. Eenzaam
3. Horror
4. Regenbui
5. Vreugde
6. Droevig
7. Angst
8. Verliefd
9. Disco
10. Hemel
11. Hel
12. Winter
13. Lente
14. Zomer
15. Herfst

Bijlage 5: Evaluatieformulier

Ik vond deze workshop ... (omcirkel wat past)

Dit vond ik de leukste module (kruis aan):

- Module 1: De geschiedenis van de spots (met de drie keukentoestellen en drie verschillende spots)
- Module 2: De anatomie van de spot (met de verschillende onderdelen van een spot)
- Module 3: De sferen van belichtingstechnieken (met het zelf belichten van de tafel en de stoel)

Dit is mij het meest is bijgebleven:

.....

.....

Als ik iets kon veranderen, dan is dat... (vul aan)

.....

.....

Met welk van deze stellingen ga je akkoord? Kruis ze aan!

- Ik kan in grote lijnen de evolutie van de verschillende belichtingstechnieken uitleggen in eigen woorden.
- Ik kan voor elke spot die we hebben gezien een voor- en nadeel opnoemen.
- Ik kan in eigen woorden uitleggen hoe een spot in elkaar zit en hoe die werkt.
- Ik begrijp hoe de positie, kleur en intensiteit van een licht invloed heeft op het verhaal dat ik wil vertellen op een podium.
- Ik ben door deze workshop meer geboeid door podiumtechnieken.

Dit zou ik nog willen zeggen:

.....

.....